

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА

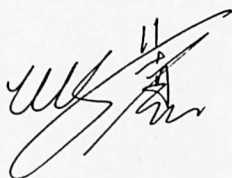
ШУГУАН

УДК 378.6:37.016:786.2.071.2(043.3)

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОГО ДОСВІДУ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ
ФОРТЕПІАННОЇ ПІДГОТОВКИ

13.00.02 – «Теорія та методика музичного навчання»

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2012

8663
НБ НПУ ім. М.П. Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Щолокова Ольга Пилипівна,
Національний педагогічний університет імені
М.П. Драгоманова, завідувач кафедри
фортепіанного виконавства і художньої культури.

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
Шульгіна Валерія Дмитрівна,
Національна академія керівних кадрів культури
і мистецтв, завідувач кафедри теоретичної
і прикладної культурології;

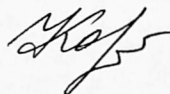
кандидат педагогічних наук, доцент
Василевська-Скупа Людмила Павлівна,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, доцент кафедри
хорового мистецтва та методики музичного
виховання.

Захист відбудеться « 14 » листопада 2012 року о 16.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д. 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий « 10 » жовтня 2012 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В. Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасна музична педагогіка приділяє значну увагу виконавській діяльності майбутніх учителів музики, яка, будучи важливою складовою фахової підготовки, забезпечується розвитком необхідних виконавських умінь і навичок для використання музичного інструменту в усіх напрямках навчально-виховного процесу школи. Перед музично-педагогічними навчальними закладами різних країн світу, зокрема і Китаю, постає завдання сформулювати у студентів поглиблені та усвідомлені знання в галузі інструментального виконавства, а також оволодіти відповідними навичками шляхом осмислення і узагальнення надбань, які були накопичені кращими музикантами-виконавцями минулого та нинішніх часів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що значна частина українських та китайських науковців (Е.Абдуллін, Л.Арчажникова, Д.Кабалевський, Лі Дзюнь, Лін Чженьган, Лу Цзя, О.Рудницька, Г.Падалка, Г.Ципін, Чжао Сяошень, Шен Юєн, В.Шульгіна, О.Щолокова та ін.) розглядає виконавську діяльність як фундамент, основу успішної музично-педагогічної діяльності, що дозволяє у найвищій мірі розкрити особистість учителя і суттєво вплинути на формування музичних уподобань та духовного світу учнів. Для цього педагог-музикант повинен не просто добре володіти інструментом, а й набути значного досвіду виконавської діяльності для якісного проведення музичних занять та музично-просвітницької роботи в школі. Відповідно особливий значущості набуває проблема формування виконавського досвіду, який відображає процесуальні та результативні аспекти виконавської діяльності й свідчить про підготовленість майбутнього фахівця до успішної музично-педагогічної діяльності в школі.

У наукових дослідженнях представлено різноманітні точки зору, авторські позиції і концепції щодо розуміння і тлумачення поняття «досвід». Так, у філософії даний феномен розглядається як історично обумовлена система знань, що розвивається у визначеному соціально-культурному контексті (Ж.Вольтер, Ш.Монтеск'є); як цінність, що забезпечує адаптацію людини в нових життєвих умовах і надає їй можливість постійного розвитку (Дж.Дьюї, П.Джемс, Ч.Морріс); як життєвий світ особистості (В. Іванов); як важливий засіб збагачення науки, розвитку теорії і практики (В.Андрущенко, Н.Вахтомін, О.Лактіонов, М.Мінаков, І.Надольний, В. Шинкарук).

Основою сучасних психолого-педагогічних досліджень проблеми формування досвіду особистості є теорія діяльності, згідно якої досвід визначається як духовно-практичний феномен, що охоплює погляди, настрої, традиції, почуття, волю та інші якості особистості. Він не даний людині від народження, а формується суспільством, набувається поступово, через оволодіння в процесі життєдіяльності багатствами суспільної свідомості (В.Джемс, А.Маслоу, С.Максименко, Г.Олпорт, О.Осницький, К.Роджерс, В.Роменець, Б.Теплов, Ю.Трофімов та ін.).

З педагогічної точки зору досвід виступає ознакою підготовленості особистості до життя і включає знання, навички, уміння. Його педагогічна сутність полягає в певному оцінювальному, теоретичному і практичному ставленні до педагогічної дійсності, у контролюванні діяльності і поведінки, керуванні ними, передбачення їхніх наслідків (Дж.Дьюї, Ю.Бабанський, Ей юй Хуа, В.Краєвський, Н.Мойсеюк, М.Сметанський, Сяомань Чжу, Сяо Су, А.Хуторський та ін.).

Наукова думка в галузі теорії і методики навчання музики має значні напрацювання стосовно інструментально-виконавської підготовки фахівців до діяльності у музично-педагогічній сфері (О.Андрейко, Бянь Мен, Ван Бін, Ге Де Юуй, І.Гринчук, В.Гусак, Л.Гусейнова, К.Завалко, Н.Згурська, Є.Йоркіна, В.Крицький, П.Косенко, О.Ляшенко, Н.Мозгальова, В.Ревенчук, Хоу Юе, Ши Цзюнь-бо та ін.). Проте дослідницький пошук учених з означеної проблеми представлений лише окремими працями щодо формування мистецького досвіду майбутніх учителів музики (Т.Грінченко), досвіду інтерпретації музики різних епох (О.Щербініна), досвіду художньо-педагогічного спілкування (І.Сипченко, Л.Василевська-Скупа), формування музично-виконавського досвіду у студентів вузів культури (О.Хлебнікова) та досвіду ціннісного ставлення до музичного мистецтва у молодших школярів та вчителів початкових класів (Т.Завадська, В.Вергунова). Попри значущість кола розглянутих питань проблема формування виконавського досвіду майбутніх вчителів музики поки що не дістала належного наукового висвітлення.

Недостатня теоретична і методична розробленість даного питання, зрозуміло, негативно впливає на якість підготовки спеціалістів даного напрямку, що породжує суперечності між зростаючими вимогами до фахової підготовленості вчителів музики й усталеною практикою фортепіанного навчання; між теоретичною і виконавською підготовкою студентів та їх здатністю реалізувати набуті знання та вміння у практичній діяльності; між необхідністю формування виконавського досвіду і відсутністю в системі підготовки вчителів музики відповідного методичного забезпечення. Подолання цих недоліків вимагає розробки та впровадження у навчально-виховний процес вищих педагогічних навчальних закладів України та Китаю методики формування виконавського досвіду майбутніх учителів музики.

Необхідність наукового дослідження проблеми формування виконавського досвіду педагогів-музикантів та практичного втілення в реальний процес фортепіанної підготовки його висновків визначили вибір теми дослідження *«Методика формування виконавського досвіду майбутнього вчителя музики в процесі фортепіанної підготовки»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідницької роботи кафедри фортепіанного виконавства та художньої культури Інституту мистецтв національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова з проблеми «Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення

підготовки вчителів музики». Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (протокол № 2 від 29 вересня 2011 р.).

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методики формування виконавського досвіду майбутнього вчителя музики в процесі фортепіанної підготовки.

Об'єкт дослідження – процес фортепіанної підготовки майбутніх учителів музики у вищих педагогічних навчальних закладах.

Предмет дослідження – методика формування виконавського досвіду майбутніх учителів музики.

Реалізація поставленої мети передбачала вирішення таких **завдань**:

- проаналізувати філософську, психолого-педагогічну та методичну літературу з питань формування виконавського досвіду вчителя музики;
- розкрити сутність, зміст та специфіку поняття «виконавський досвід», розробити та теоретично обґрунтувати компонентну структуру даного феномена педагогічної діяльності;
- розробити принципи і педагогічні умови формування виконавського досвіду вчителів музики в процесі фортепіанної підготовки;
- визначити критерії діагностування рівнів сформованості виконавського досвіду майбутніх учителів музики;
- теоретично розробити модель формування виконавського досвіду та перевірити ефективність впровадження експериментальної методики у навчальний процес професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів.

Теоретико-методологічними засадами дослідження виступили наукові положення філософії про досвід як форму духовно-практичного освоєння дійсності (Аристотель, Платон, Конфуцій, Даоцзи, Лаоцзи, Моцзи, Сюньцзи, Хань Фей, Ян Чжу), сутності мистецтва як специфічної форми суспільної свідомості (І.Зязюн, М.Каган, Е.Маркарян); психолого-педагогічні положення щодо єдності свідомості й діяльності (Л. Виготський, О.Леонтьєв, С.Рубінштейн), активної ролі суб'єкта у перетворювальній діяльності (С.Максименко, В.Моляко, Г.Костюк), педагогічної діяльності вчителя як різновиду творчої діяльності (Ей юй Хуа, І.Зязюн, Н.Кузьміна, С.Сисоева, Сяомань Чжу, Сяо Су); концептуальні ідеї щодо соціальних функцій музичного мистецтва (Б.Асафєв, В.Медушевський, Є.Назайкінський, С.Раппопорт); теоретичні положення щодо виконавської діяльності як творчого процесу (О.Бодіна, Н.Корихалова, Л.Мазель); фундаментальні праці з методики навчання гри на фортепіано (О.Алексєєв, Л.Баренбойм, Ге Де Юуй, Н.Любомудрова, Г.Нейгауз, Г.Прокофєв, М.Фейгін, Г.Ципін, А. Щапов), теорія мистецької освіти (О.Рудницька, Г. Падалка, О.Щолокова).

Для розв'язання поставлених завдань було застосовано комплекс **методів** науково-педагогічного дослідження:

- *теоретичні*: аналіз філософської, психолого-педагогічної, мистецтвознавчої та методичної літератури з досліджуваної проблеми,

узагальнення педагогічного досвіду у сфері вищої педагогічної освіти, моделювання й абстрагування, класифікація та систематизація теоретичних і дослідницьких даних з метою уточнення понятійного апарату дисертації, розробки й обґрунтування методичної моделі формування виконавського досвіду майбутніх вчителів музики;

– *емпіричні*: анкетування, спостереження, бесіди, тестування, письмове опитування, метод експертних оцінок, ранжування, експериментальні творчі завдання для діагностування студентів, прямого і опосередкованого педагогічного спостереження;

– *педагогічний експеримент* застосовувався з метою перевірки ефективності визначених педагогічних умов, що забезпечують формування виконавського досвіду педагогів-музикантів в процесі фортепіанної підготовки;

– *статистичні методи* – з метою аналізу результатів проведеного дослідження та здійснення перевірки статистичних даних.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження:

– *уперше* визначено структуру виконавського досвіду майбутнього вчителя музики; обґрунтовано принципи, педагогічні умови та поетапну методiku формування виконавського досвіду майбутніх учителів музики; розроблено критерії педагогічної діагностики виконавського досвіду та рівні сформованості означеного феномену;

– *уточнено* сутність поняття «виконавський досвід учителя музики»;

– *удосконалено* комплекс методів, спрямованих на поглиблення художньо-естетичної ерудиції, набуття досвіду спілкування з аудиторією, активізація творчої самостійної діяльності студентів;

– *подальшого розвитку* набули: проблеми цільових орієнтирів навчально-виконавської діяльності, збагачення емоційно-почуттєвої сфери студентів, підвищення їх технічної майстерності і творчої спрямованості.

Практичне значення дослідження визначається спрямованістю на вдосконалення фахової підготовки педагогів-музикантів у вищих педагогічних навчальних закладах, можливістю використання його матеріалів та висновків для оновлення змісту та методики викладання виконавських дисциплін як в Україні так і в Китаї, для створення навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій з питань фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення, рекомендації та результати дисертаційного дослідження обговорювалися та отримали позитивну оцінку на Міжнародних науково-практичних конференціях: «Професійна підготовка майбутнього вчителя музики» (Луганськ, 2010); «Стратегія розвитку художньої освіти та естетичного виховання молоді в Україні у XXI столітті» (Луганськ, 2011); «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання підготовки фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми». – (Київ–Вінниця, 2012); обговорювалися на наукових і методичних семінарах в НПУ імені

М.П. Драгоманова, засіданнях кафедри художньої культури та фортепіанного виконавства НПУ імені М.П. Драгоманова.

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 07-10/1028 від 04.05.12 р.), Інституту культури і мистецтв Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (довідка №1/1737 від 20.04.12 р.), Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 69 від 15.05.12 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка №57-08/973 від. 07.05.12 р.).

Публікації. Основні положення, результати та висновки дисертації відображено у 6 одноосібних наукових публікаціях, представлених у фахових виданнях.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку літератури (175 найменувань, з них 15 – іноземні джерела). Основний текст дисертації – 193 сторінки. Повний обсяг дисертації складає 215 сторінок. Робота містить 8 таблиць, 9 рисунків, що разом з додатками становить 22 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** подано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, визначено мету, об'єкт і предмет дослідження, сформульовано завдання роботи, розкрито теоретико-методологічні засади та подано стислу характеристику використаних методів дослідження, висвітлено наукову новизну і практичну значущість дисертації, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У **першому розділі** *«Теоретичні основи формування виконавського досвіду майбутніх учителів музики»* здійснено ретроспективний аналіз феномену «досвід» у науковій літературі; сформульовано поняття «виконавський досвід учителя музики»; виявлено специфіку формування досвіду виконавської діяльності в процесі фортепіанної підготовки майбутнього педагога-музиканта.

Аналіз наукових досліджень, проведених у контексті означеної проблеми, показав, що в кожен історичний період поняття «досвід» набувало особливого змістового наповнення, зокрема: давньокитайські філософи (Конфуцій, Даоци, Лаоци, Моци, Сюньци, Хань Фей, Ян Чжу) пов'язували з ним уявлення про відкритість буття свідомості людини, активне випробовування, перевірку знань шляхом відповідних дій, діяльності, активного життя; філософи Середньовіччя (Августин, Ф.Аквінський, М.Кузанський, Ф.Парацельс) відзначали провідну роль досвіду у пізнанні світу, а також розглядали активну діяльність людини як основу формування індивідуального досвіду; практичний матеріалізм (Ж.Вольтер, Ш.Монтеск'є) трактував досвід як історично обумовлену систему знань, яка розвивається у визначеному соціально-культурному контексті; в інтерпретації представників

прагматизму та індивідуалізму (Дж.Дьюї, П.Джемс, Ч.Моррис) досвід є цінністю, яка забезпечує адаптацію людини в нових життєвих умовах і надає їй можливість постійного розвитку.

Сучасна філософія трактує досвід в діалектичній єдності трьох аспектів – теоретичного, практичного і чуттєвого, що характеризують діяльність особистості. У наукових працях В.Андрущенка, І.Бичко, Н.Вахтоміна, О.Лактіонова, М.Мінакова, І.Надольного, І.Фролова та інших досвід виступає як: чуттєво-емпіричне відображення зовнішнього світу; практичний вплив людини на оточуючий світ, у процесі якого відкриваються необхідні зв'язки, якості, закономірності явищ, випробовуються доцільні методи і засоби діяльності; взаємодія суб'єкта із зовнішнім світом і результат такої взаємодії; важливий засіб збагачення науки, розвитку теорії і практики; особистісно-ціннісний смисл, що виникає з перетворювального характеру діяльності.

У контексті нашого дослідження суттєве значення мають психологічні теорії, згідно яких досвід в однаковій мірі детермінований «матеріальними» (пам'ять, інші пізнавальні процеси), «субстанціональними» (особистість, духовність) і соціальними (індивід-соціум) рушійними силами людського буття (В.Джемс, А.Маслоу, Г.Олпорт, К.Роджерс, В.Роменець, Б.Теплов, Ю.Трофімов та ін.).

Виходячи зі сфер життєдіяльності, у яких формується досвід, науковцями (Л.Воробйовою, С.Максименко, О.Скрипченко та ін.) виокремлено наступні види індивідуального досвіду: соціальний (досвід співробітництва, що набувається в результаті взаємодії з іншими людьми і в якому ця взаємодія зафіксована), ціннісний (пов'язаний з формуванням інтересів, ідеалів, моральних норм і переконань, виявлений в ціннісних орієнтаціях), рефлексивний (полягає у зіставленні знань про свої можливості з тими завданнями, які стоять перед суб'єктом), ментальний (структурує і регулює весь досвід і психічне життя людини взагалі).

Орієнтація на індивідуальний внутрішній досвід суб'єкта є однією з центральних ідей сучасної шкільної і вузівської психології. Дослідниками (О.Артем'євою, Л.Божович, О.Осницьким та ін.) послідовно обстоюється думка про те, що людина постійно накопичує життєвий досвід. Він стає «фільтром», крізь який «просіюються» нові знання, враження, тощо. Вчені одностайні в тому, що основна функція досвіду – «наведення порядку» в сприйманні інформації, що забезпечує вибірковість та індивідуальне бачення світу.

Педагогічний аспект вивчення категорії «досвід» характеризується визначенням його ролі у формуванні та розвитку суб'єктів навчання. Досвід викликає цікавість, посилює ініціативу, розвиває бажання, формує мрії та визначає цілі. Тому головним завданням навчання є не впровадження нормативних навчальних зразків, а узгодження їх з власним досвідом суб'єкта. Адже він не просто засвоює інформацію, а перебудовує її на основі індивідуального досвіду, тобто створює суб'єктивну модель пізнання. Таким

чином, сприйняття наукових знань через призму досвіду робить інформацію цінною і цікавою для суб'єкта, що, безумовно, сприяє кращому її засвоєнню (О.Абдулліна, Ей юй Хуа, Н.Мойсеюк, В.Сластьонін, В.Сметанський, Сяомань Чжу, Сяо Су, В.Шахов та ін.).

Твердження про неподільність індивідуального досвіду особистості та культури означає, що саме в культурному контексті відбувається осмислення уявлень, подій, розвиток знань, умінь і навичок, на яких ґрунтується досвід (Ю.Бабанський, Л.Занков, М.Скаткін та ін.). Будь-який досвід має загальнолюдський зміст, відтворює еволюційний шлях, що його пройшла родина, нація, людство. За твердженням Н.Гез, І.Зимньої, І.Лялюк та інших, компоненти досвіду особистості формуються в різних сферах життєдіяльності, що породжує різноманітність його видів. Слід також зазначити, що він постійно змінюється і це безпосередньо впливає на успішність навчальної та професійної діяльності.

Розгляд досвіду через призму теорії діяльності дозволив встановити залежність формування виконавського досвіду майбутніх учителів музики від специфіки їх педагогічної діяльності, конкретизувати його різновиди. У результаті системного аналізу музикознавчих праць було виокремлено: досвід музично-слухових уявлень (Б.Теплов, А.Сохор); досвід самостійної роботи над музичними творами (А.Корто, А.Віцинський, Г.Коган); досвід концертмейстерської діяльності (Дж.Мур), досвід концертної діяльності (Л.Баренбойм, Г.Гостдінер, Г.Нейгауз, Ван Жуан, Цюн Сан Хай, Лі Цин Вей, Юй Юй Сян), досвід музично-просвітницької діяльності (Д.Благой) та досвід добору виконавського репертуару (Г.Ципін).

Аналіз проведених музично-педагогічних досліджень показав, що до основних складових виконавського досвіду науковці традиційно включають музичну грамотність (О.Апраксина, Б.Асаф'єв, Д.Кабалевський та ін.), музичний інтерес (Л.Арчажнікова, Л.Хлебнікова), емоційні враження і переживання (В.Вергунова), комплекс виконавських здібностей та виконавських умінь (Л.Гусейнова, О.Хлебнікова).

Враховуючи множинність підходів до розв'язання проблеми формування виконавського досвіду вчителя музики і відсутність трактовки цього багатоаспектного поняття, ми запропонували його авторське визначення. *Виконавський досвід майбутніх учителів музики – це засвоєні особистістю способи відтворення музичних образів з метою донесення їх до шкільної слухацької аудиторії, що акумулюють музичні враження і переживання, а також музикознавчі, інтерпретаційні та методичні компетенції, набуті в процесі художньої діяльності.*

Ми вважаємо виконавський досвід одним із чинників успішної професійної діяльності майбутнього вчителя музики, від сформованості якого залежить якість проведених занять, культурно-просвітницьких заходів тощо.

Перспективними шляхами його формування визнано: вироблення установки на ознайомлення з великою кількістю музичного репертуару,

набуття знань стильової різноманітності виконавського мистецтва, удосконалення виконавських здібностей та умінь, навичок самостійної роботи над музичними творами, збагачення музично-слухових уявлень, участь у конкурсних і фестивальних виступах та створення методики формування даного феномену.

У **другому розділі** – *«Принципи і педагогічні умови формування виконавського досвіду майбутнього вчителя музики в процесі фортепіанної підготовки»* – проаналізовано існуючі моделі виконавського досвіду, розроблені сучасними українськими та китайськими дослідниками, обґрунтовано авторську методичну модель виконавського досвіду вчителя музики, визначено його компонентну структуру, принципи та педагогічні умови формування.

Методична модель формування виконавського досвіду майбутніх учителів музики розглядається нами як комплексна, цілісна і динамічна структура. Вона ґрунтується на інтеграційному підході, що забезпечує поєднання традиційних і нових форм та методів інструментально-виконавської підготовки, формування в майбутніх учителях музики готовності до різнопланової виконавської діяльності в загальноосвітній школі.

У дослідженні визначено загальнопедагогічні принципи (культуровідповідності, гуманізації, систематичності та інформаційності), а також спеціальні принципи формування досвіду виконавської діяльності, які мають значний педагогічний потенціал. До них належать: принцип опори на вже здобуті знання та уміння (передбачає таку побудову навчального процесу, яка ґрунтувалася б на актуалізації та узгодженості попереднього навчання студентів та відповідала завданням наступних етапів їх професійного становлення); послідовності керівних впливів (дозволяє науково й обґрунтовано здійснювати процес управління фортепіанною підготовкою студентів у напрямку набуття досвіду виконавської діяльності); принцип поваги до авторської концепції (передбачає сприймання і виконання музичного твору відповідно до авторського задуму); принцип активізації творчо-виконавської діяльності (спрямований на подолання догматизму і пасивної ролі студентів у процесі навчання гри на музичних інструментах); принцип зацікавленості та емоційної захопленості виконавською діяльністю (дозволяє спрямовувати процес пізнання й відтворення музичних творів у педагогічно правильному русі).

Ефективність процесу формування виконавського досвіду майбутніх учителів музики зумовлюється створенням сприятливих педагогічних умов, найсуттєвішими з яких вважаємо: оптимальну організацію навчально-творчої взаємодії викладача та студента у фортепіанному класі; створення ситуацій успіху в музично-виконавській діяльності студентів; розширення мистецького тезаурусу; розвиток творчої самостійності, яка максимально забезпечує самовдосконалення особистості вчителя музики, націлює на індивідуальне і професійне зростання.

Провідною педагогічною умовою визначено створення ситуацій успіху в музично-виконавській діяльності студентів на основі взаєморозуміння і взаємоповаги між викладачем і студентами, шанобливого ставлення до думок і поглядів один одного, впевненості викладача у виконавських можливостях студентів, що дозволяє їм усвідомити важливість виконавського досвіду в досягненні професійного успіху.

У результаті теоретичного аналізу розроблено структуру досвіду виконавської діяльності майбутнього педагога-музиканта, яка складає єдність *мотиваційно-потребового* (включає стійку зацікавленість майбутньою професією, розвиток мотиваційної сфери, установку на виконавську діяльність і коригує позитивне ставлення до навчання), *емоційно-почуттєвого* (спрямовує розвиток емоційно-почуттєвого ресурсу студентів та вміння використовувати його у навчально-виконавській діяльності), *інформаційно-пізнавального* (визначається необхідністю накопичення музикознавчих та методичних знань, розвитком аналітичних умінь та активізацією музичного мислення), *творчо-діяльнісного* (проявляється у нестандартних підходах до вирішення виконавських проблем, виборі різних прийомів і засобів роботи над музичними творами) та *оцінювально-орієнтаційного* (зумовлює коригування ціннісних орієнтацій, смаків, ідеалів, оцінних суджень) компонентів. Вирішальну роль в структурі досвіду виконавської діяльності відіграє мотиваційно-потребовий компонент, адже мотивація пронизує всі структурні утворення особистості: її спрямованість, потреби, переконання, ідеали, цілі, емоції, волю. Враховуючи структуру досліджуваного феномена та основні недоліки виконавської підготовки студентів, була розроблена методична модель формування виконавського досвіду майбутніх учителів музики (рис. 1), яка містить мету, завдання, принципи, педагогічні умови, етапи, форми і методи роботи викладача зі студентами.

У третьому розділі – *«Дослідно-експериментальна перевірка методики формування виконавського досвіду майбутніх учителів музики»* – визначено критерії та показники сформованості виконавського досвіду студентів педагогічних ВНЗ, наведено результати констатувального експерименту, розкрито методику формування виконавського досвіду майбутніх учителів музики та зміст дослідної роботи, проаналізовано результати експериментального дослідження, доведено їх статистичну достовірність.

Виходячи зі структури виконавського досвіду майбутніх учителів музики, нами визначено критерії його сформованості. *Мотиваційно-потребовий критерій* визначає наявність мотиваційної спрямованості на виконавську діяльність, установку на здобування необхідних умінь і навичок, потребу в удосконаленні виконавської майстерності.

Емоційно-почуттєвий критерій відображає міру здатності до емоційного співпереживання музики. Основні його показники: виявлення власного ставлення до музичного твору, розвиненість художньо-образного мислення, здатність до сценічного перевтілення.

Мета:

розширення та вдосконалення виконавської підготовки

Завдання:

- поглибити знання та вдосконалити уміння в галузі музичного виконавства;
- формувати емоційно-пізнавальне ставлення до власної виконавської діяльності

Структурні компоненти виконавського досвіду

Мотиваційно-потребовий

Емоційно-почуттєвий

Інформаційно-пізнавальний

Творчо-діяльнісний

Оцінювально-орієнтаційний

Етапи:

Інформаційно-аналітичний

Фахово-орієнтовний

Творчо-самостійний

Методи:

- пояснювально-ілюстративні;
- індивідуальної та групової бесіди;
- ескізного ознайомлення з твором;
- комунікативні;
- репродуктивні

Методи:

- виявлення мистецьких аналогій;
- пошукові;
- евристичні;
- педагогічного моделювання;
- діалогу та дискусії

Методи:

- варіативності інтерпретацій;
- рефлексивні;
- аналітичні;
- інтерпретаційного самоконтролю

Форми роботи

- Індивідуальні заняття в класі основного музичного інструменту;
- проблемні лекції;
- співбесіди;
- музичний лекторій

Форми роботи

- Індивідуальні заняття в класі основного муз. інструменту та конц. класу;
- музичний лекторій;
- виконавська практика;
- самостійна робота

Форми роботи

- Індивідуальні заняття в класі основного муз. інструменту та конц. класу;
- музичний лекторій;
- виконавська практика;
- самостійна робота

Результат :

сформованість виконавського досвіду майбутнього вчителя музики

Педагогічні умови:

оптиміальна організація навчально-творчої взаємодії викладача і студента у фортепіанному класі;
створення ситуацій успіху в музично-виконавській діяльності студента;
розширення мистецького тезаурусу;
Розвиток творчої самостійності

Педагогічні принципи

Загальні: культуро відповідності; інформаційності; гуманізації та демократизації.
Спеціальні: опори на здобуті знання та уміння; систематичності та послідовності керівних впливів; історизму; врахування авторської концепції; активізації творчо-виконавської діяльності; зацікавленості та захопленості виконавською діяльністю

Рис. 1. Методична модель формування виконавського досвіду майбутніх учителів музики

Інформаційно-пізнавальний критерій характеризує рівень музичної ерудиції. Показники цього критерію такі: системність і гнучкість знань щодо історико-теоретичних основ інструментального виконавства, обізнаність у жанрових і стилевих особливостях музичних творів, що виконуються, змістовність і переконливість їх аналізу.

Творчо-діяльнісний критерій розкриває міру творчої спрямованості виконавської діяльності. Показниками цього критерію визначено: готовність до створення власних інтерпретацій виконання, сформованість виконавських прийомів щодо відтворення художніх образів, здатність до практичного втілення набутого виконавського досвіду.

За допомогою *оцінювально-орієнтаційного* критерію визначаємо міру готовності оцінювати результати власної виконавської діяльності. Показниками цього критерію виступають: сформованість художньо-естетичних смаків, ідеалів, музичних уподобань, повнота та аргументованість оцінних суджень та оцінки музично-педагогічних явищ, вміння аналізувати власний виконавський досвід.

На основі визначених критеріїв та їх показників проведено діагностику стану сформованості виконавського досвіду студентів, у ході якої використовувались: анкетування, опитування, тестування, діагностичні завдання, експертні оцінки компетентних суддів, що дозволило визначити три рівні сформованості виконавського досвіду майбутніх учителів музики.

За даними діагностичного дослідження, до високого рівня, що характеризується стійким пізнавальним інтересом, потребою у виконанні музичних творів, ґрунтовними та системними знаннями, здатністю до самооцінки та оцінки музичних явищ, віднесено 11,9 % студентів. Середній рівень виявлено у 30,8 % студентів, які продемонстрували загальний рівень володіння грою на фортепіано, емоційно-позитивне ставлення до роботи з дітьми, достатні музично-теоретичні знання, сформованість музичних суджень. Низький рівень зафіксовано у 57,3 % студентів, які виявили пасивне ставлення до виконання музичних творів, відсутність умінь аналізувати мистецькі явища, поверхові музично-теоретичні знання, епізодичні прояви інтересу до виконавської діяльності. Виявлена значна кількість низьких показників зумовила розробку та практичну перевірку методики формування виконавського досвіду майбутніх вчителів музики в процесі фортепіанної підготовки.

Мета розробленої методики полягала у формуванні виконавського досвіду майбутніх учителів музики за такими основними напрямками: формування позитивної мотивації до виконавської діяльності; збагачення мистецтвознавчих знань та виконавського репертуару; розвиток виконавських умінь і навичок, створення естетично насиченого навчально-виховного середовища, застосування емоційно-образного подання інформації.

Впровадження методики формування досвіду виконавської діяльності майбутніх педагогів-музикантів здійснювалось нами у три етапи

(інформаційно-аналітичний, фахово-орієнтований, творчо-самостійний), кожен з яких мав свою мету, завдання та власну структуру.

На першому етапі (*інформаційно-аналітичному*) підготовка студентів спрямовувалась на інтенсифікацію мотиваційно-потребового компонента виконавського досвіду, а саме, на формування зацікавленості виконавським мистецтвом, потреби виконувати та інтерпретувати музичні твори; активізації емоційно почуттєвої сфери студентів, їх здатності емоційно ставитись до музичного мистецтва. Це передбачало вирішення таких завдань: а) стимулювати мотивацію студентів до опанування музичних творів через пояснення важливості їх виконавства у професійній діяльності; б) конкретизувати і систематизувати вже набуті знання та уміння й надати нові, спрямовані на досягнення виконавського мистецтва; в) залучити студентів до участі у музичному лекторії; г) впровадити у навчально-виховний процес розроблений спецкурс «Історія фортепіанного виконавства».

Ефективність цих завдань залежала від педагогічних умов, застосованих на цьому етапі впровадження методики, зокрема: оптимальної організації навчально-творчої взаємодії викладача та студента в інструментальному класі, розширенні мистецького тезаурусу. Для вирішення поставлених завдань у ході інформаційно-аналітичного етапу використовувались такі методи (пояснювально-ілюстративні, індивідуальної та групової бесіди, ескізного ознайомлення з музичними творами, роз'яснення, наведення) і форми роботи (консультації, індивідуальні заняття, проблемні лекції, участь у музичному лекторії).

Другий (*фахово-орієнтований*) етап формувального експерименту, відповідно до авторської методики, був спрямований на розвиток емоційно-почуттєвого і інформаційно-пізнавального компонентів. На цьому етапі вирішувались такі завдання: відбувалось поглиблення художньо-естетичної ерудиції, набуття виконавського досвіду та досвіду спілкування з аудиторією, активізація самостійної діяльності студентів. Провідними умовами цього етапу було визначено створення ситуацій успіху в музично-виконавській діяльності студентів; розвиток творчої самостійності, яка максимально забезпечує самовдосконалення особистості вчителя музики, націлює на індивідуальне і професійне зростання. Реалізація цих завдань передбачала застосовування пошукових і евристичних методів, методів активізації творчої діяльності, педагогічного моделювання та творчого проектування, діалогу та дискусії, художньо-педагогічної інтерпретації. Студентам пропонувались такі форми роботи: а) індивідуальні заняття в класі з основного музичного інструменту і в концертмейстерському класі; б) участь у музичному лекторії; в) самостійна робота студентів; г) виконавська практика. Крім того, студенти виконували завдання (власного редагування музичних творів, ескізного опанування окремих творів, ознайомлення з науково-методичною літературою із запропонованого списку, продовжували брати участь у гуртку «Музичний лекторій»).

Третій (*творчо-самостійний*) етап формувального експерименту забезпечував функціонування творчо-діяльнісного і оцінювально-орієнтаційного компонентів виконавського досвіду і передбачав максимальне включення студентів у виконавську діяльність. Головними завданнями цього етапу були: а) вивільнення творчих можливостей студентів через залучення до художньо-образних інтерпретацій музичних творів; б) створення ситуацій успішності як необхідної складової виконавської діяльності; в) заохочення до розширення власного виконавського репертуару; г) розвиток навичок самоаналізу і адекватної самооцінки власної виконавської діяльності, формування умінь оцінювати власні виконавські досягнення та спів ставляти їх із загальноприйнятими судженнями).

Основним *напрямом* роботи на цьому етапі було засвоєння практичних умінь створення виконавської та художньо-педагогічної інтерпретації музичних творів, розвиток концертмейстерських навичок з метою набуття досвіду виконавської діяльності. У зв'язку з цим було застосовано методи, запропоновані відомими педагогами в галузі фортепіанного навчання: методи варіативної інтерпретації, цілісного огляду твору, метод наочного показу, метод інтонаційної підтримки, метод демонстрації, а також участь у конкурсах і фестивалях, складання художньо-педагогічних анотацій, рецензій на виступ певного студента або концертного виконавця, створення музичних колекцій на задану тематику.

До основних форм роботи на цьому етапі належали: заняття в класі основного музичного інструмента і в концертмейстерському класі, на яких студентів спонукали до вираження власних оцінок, висловлення суджень, організація і прослуховування у вільний час відеозаписів різних музичних творів у виконанні видатних музикантів, створення власних концертних програм, проведення власної виконавської практики під час різних концертних заходів.

У результаті цілеспрямованого включення студентів до різних видів навчально-виконавської діяльності зросла їх спрямованість на самореалізацію і самовдосконалення у галузі виконавської діяльності, збагатився мистецький тезаурус, розширилась емоційно-почуттєва сфера. Студенти навчились досягати успішного виконання музичних творів, використовувати власний творчий потенціал на концертній естраді. Застосування різноманітних форм і методів навчання, участь у конкурсних змаганнях сприяла значному підвищенню якості виконавської підготовленості студентів.

Кінцевий діагностичний зріз дав змогу зробити порівняльний аналіз рівнів сформованості виконавського досвіду у студентів контрольної (КГ) і експериментальної (ЕГ) груп. Загальні результати щодо сформованості досліджуваного досвіду представлений у таблиці 1.

Таблиця засвідчує, що в рівнях сформованості досліджуваного феномена у студентів експериментальних груп відбулося більше позитивних зрушень.

**Динаміка виконавського досвіду майбутніх учителів музики
в процесі фортепіанної підготовки (%)**

Рівні	Діагностичний зріз		І етап		ІІ етап		ІІІ етап	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Низький	55,2	55,1	49,6	47,5	36,7	23,5	25,7	7,9
Середній	34,9	35,1	37,2	38,3	40,6	46,1	46,5	50,6
Високий	9,9	10,1	13,2	14,2	22,7	30,5	27,8	41,5

Якщо на початку формувального експерименту співвідношення студентів за певними рівнями приблизно збігається, то наприкінці картина змінюється. Адже кількість студентів, рівень виконавського досвіду яких відповідає визначеним критеріям і показникам високого рівня в ЕГ значно зросла (10,1 % – на початку експерименту проти 41,5 % – наприкінці), в той же час, збільшилась кількість студентів, віднесених до середнього рівня (від 35,1 % до 50,6 %), кількість студентів з низьким рівнем помітно скоротилась (відповідно 55,1 % проти 7,9 %). Якісний аналіз показав, що в студентів, які досягли високого рівня, спостерігалась досить рівномірна сформованість усіх компонентів досліджуваного феномена. Разом з тим у майбутніх учителів з середнім та низьким рівнем зафіксовано розшарування у структурі виконавського досвіду (недостатня сформованість мотиваційного та орієнтаційного компонентів). У контрольній групі були зафіксовані позитивні зміни, але їх динаміка істотно відрізняється. Зокрема показники високого рівня зросли з 9,9 % до 27,8 %, середнього – з 34,9 % до 46,5 %, низького – з 55,2 % до 25,7 %.

Репрезентативність отриманих результатів була підкріплена математичним вирахуванням середнього балу (оцінки середньостатистичного студента) і середнього квадратичного відхилення від нього (щільність балів, отриманих різними студентами) в ЕГ та КГ, а також шляхом порівняння означених груп на тотожність за критерієм Вілкоксона.

Аналіз результатів дослідження на основі методів математичної статистики підтвердив наші припущення і дав підстави зробити висновок про те, що розроблена методика формування виконавського досвіду майбутніх учителів музики є дієвою та ефективною в сучасних умовах розвитку мистецької освіти.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичні узагальнення та запропоновано методичне вирішення проблеми формування виконавського досвіду майбутніх педагогів-музикантів, що знайшло відображення у педагогічному обґрунтуванні змісту і структурних компонентів означеного феномену, визначенні педагогічних умов, встановленні критеріїв діагностування, розробці та апробуванні методичної моделі його формування в процесі фортепіанної підготовки.

Результати дослідження підтвердили ефективність запропонованої методики і дозволили зробити такі висновки:

1. У результаті аналізу наукової літератури з'ясовано, що попри значну кількість питань, пов'язаних з виконавською підготовкою майбутніх учителів музики, поза увагою вчених залишилась проблема формування виконавського досвіду як основи успішної професійної діяльності майбутнього вчителя. Визначено, що виконавський досвід майбутніх учителів музики це засвоєні особистістю способи відтворення музичних образів з метою донесення їх до шкільної слухацької аудиторії, що акумулюють музичні враження і переживання, а також музикознавчі, інтерпретаційні та методичні компетенції, набуті в процесі художньої діяльності. Виконавський досвід характеризується єдністю п'яти взаємозалежних і взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-потребового, емоційно-почуттєвого, інформаційно-пізнавального та оцінювально-орієнтаційного.

2. У дослідженні виявлено, що специфіка виконавської діяльності педагога-музиканта дозволяє розглядати фортепіанну підготовку як важливу умову фахового становлення студентів мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних закладів, завдання якої полягають у збагаченні, розширенні художньої компетентності студентів, формуванні виконавської культури, розвитку здатності до творчої самореалізації в процесі інтерпретації музики. Від її інтенсивності під час навчання у ВНЗ залежить підвищення рівня сформованості досліджуваного феномена.

3. У дослідженні визначенні принципи формування досвіду виконавської діяльності, які мають значний педагогічний потенціал. Ефективність процесу формування виконавського досвіду майбутніх учителів музики зумовлюється створенням сприятливих педагогічних умов, найсуттєвішими з яких вважаємо: оптимальну організацію навчально-творчої взаємодії викладача та студента у фортепіанному класі; створення ситуацій успіху в музично-виконавській діяльності студентів; розширення мистецького тезаурусу; розвиток творчої самостійності, яка максимально забезпечує самовдосконалення особистості вчителя музики, націлює на індивідуальне і професійне зростання.

4. Визначено критерії, показники та рівні сформованості виконавського досвіду майбутніх учителів музики. Мотиваційний критерій відображає ступінь розвиненості професійних інтересів, мотивації навчання, активності у

музично-виконавській сфері; емоційно-почуттєвий – з'ясовує міру здатності до емоційного співпереживання музики, емпатійного проникнення в художній світ автора, адекватного впливу на учнів в процесі навчальних занять; пізнавальний – визначає рівень розвиненості виконавських здібностей, умінь і навичок, музикознавчих та психолого-педагогічних знань, розуміння специфіки виконавської діяльності в загальноосвітній школі; оцінювальний критерій визначає міру здатності до оцінювання результатів власної виконавської діяльності, до діагностики музично-виконавських якостей учнів, до самовдосконалення та самореалізації.

5. За даними дослідження, в процесі фортепіанної підготовки майбутніх учителів музики оптимальною виявилася методична модель формування виконавського досвіду, що включає визначення мети, завдань, змісту фортепіанної підготовки, форм і методів організації навчально-виконавської діяльності та здійснення контролю за її ефективністю.

6. Проведена дослідно-експериментальна робота показала ефективність обраної методики поетапного формування виконавського досвіду, що проходила за трьома етапами (інформаційно-аналітичним, фахово-орієнтованим, творчо-самостійним) кожен з яких характеризувався певними цілями і завданнями, особливостями змісту, відповідними методами організації навчально-виконавської діяльності студентів. Загальною метою, що об'єднувала всі етапи експериментальної роботи, був розвиток компонентів виконавського досвіду вчителя музики. В її основу покладено взаємодію різних засобів педагогічного впливу: формуючі завдання чотирьох типів, вибір навчального матеріалу зі спеціально розробленого репертуарного списку, фіксація власних надбань в період навчання, аналіз педагогічної діяльності провідних виконавців, вивчення методичної та музикознавчої літератури, творчі заняття (ділові та рольові ігри, евристичні бесіди, дискусії з проблеми формування виконавського досвіду, класні та залікові прослуховування (спосіб контролю і перевірки). Використання цих засобів здійснювалось за допомогою загально-педагогічних та спеціальних методів, що сприяло формування всіх компонентів виконавського досвіду майбутнього вчителя музики.

7. Аналіз результатів підтвердив результативність створеної методики, що виявилось у якісних змінах цільових орієнтирів навчально-виконавської діяльності, поглибленні фортепіанної підготовки, збагаченні емоційно-почуттєвої сфери, підвищенні технічної майстерності і творчої спрямованості особистості, тобто тих складових, що визначають рівень сформованості досвіду виконавської діяльності майбутніх педагогів-музикантів.

Проведене дослідження показало, що проблема формування виконавського досвіду майбутніх учителів музики вимагає подальшого наукового пошуку. Становить інтерес дослідження формування досвіду виконавської діяльності до вступу у вищий навчальний заклад, в процесі самостійної педагогічної діяльності, а також специфіка формування окремих компонентів виконавського досвіду.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВІДОБРАЖЕНО У ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

1. Шугуан. Деякі особливості фахової підготовки студентів в Україні й Китаї / Шугуан // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка № 8 (219) квітень 2011. – С. 103–108.
2. Шугуан. Виконавська діяльність як чинник фахової компетентності вчителя музики / Шугуан // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. – Теорія і методика мистецької освіти, вип. 12 (17). – 2011. – С. 68–72.
3. Шугуан. Категорія «досвід» у музично-виконавській діяльності: філософський аспект / Шугуан // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка № 4 (239) лютий 2012. – С. 54–59.
4. Шугуан. Особливості формування досвіду виконавської діяльності у процесі фортепіанного навчання / Шугуан // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського, вип. 36. – 2012. – С. 395–398.
5. Шугуан. Структурні складові досвіду виконавської діяльності педагога-музиканта / Шугуан // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання підготовки фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – Київ–Вінниця. – 2012. – С. 184–187.
6. Шугуан. Результати дослідно-експериментальної роботи з формування виконавського досвіду майбутнього вчителя музики / Шугуан // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. – Теорія і методика мистецької освіти, вип. 13 (18). – 2012. – С. 67–73.

АНОТАЦІЇ

Шугуан. «Методика формування виконавського досвіду майбутнього вчителя музики в процесі фортепіанної підготовки». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2012.

У дисертації проаналізовано педагогічні проблеми формування виконавського досвіду майбутнього вчителя музики, визначено критерії діагностики сформованості означеного феномену, розроблено модель формування виконавського досвіду в процесі фортепіанної підготовки студентів педагогічних навчальних закладів, створено та експериментально перевірено методику її поетапного впровадження. Доведено, що ефективність поетапного формування виконавського досвіду залежить від взаємодії різних засобів педагогічного впливу: формуючих завдань чотирьох типів, вибору навчального матеріалу зі спеціально розробленого репертуарного списку, фіксації власних надбань в період навчання, аналізу педагогічної діяльності провідних виконавців, вивчення методичної та музикознавчої літератури,

творчих занять. Використання цих засобів здійснювалось за допомогою загально-педагогічних та спеціальних методів, що сприяло формування всіх компонентів виконавського досвіду майбутнього вчителя музики.

Ключові слова: досвід, виконавський досвід, учитель музики, організаційна модель, методика, педагогічні умови, фортепіанна підготовка.

Шугуан. Формирование исполнительского опыта учителя музыки в процессе фортепианной подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2012.

Диссертационное исследование посвящено актуальной проблеме – формированию исполнительского опыта учителя музыки в процессе фортепианной подготовки. В научной работе представлен ретроспективный анализ проблемы формирования исполнительского опыта, раскрыта его роль в успешной деятельности педагога. Кроме того, проанализированы научные подходы к определению понятия «исполнительский опыт», выявлена его специфика и компонентная структура.

В исследовании разработана экспериментальная модель исполнительского опыта педагогов-музыкантов. Она раскрывается как система, которая состоит из взаимосвязанных компонентов: мотивационно-потребностного, эмоционально-чувственного, информационно-исполнительского, оценочно-ориентационного. В соответствии с разработанным критериальным аппаратом осуществлено диагностирование представленных компонентов, проанализированы их данные.

В результате констатирующего эксперимента у большинства студентов был выявлен низкий уровень сформированности исполнительского опыта, что вызвало необходимость кардинального улучшения фортепианной подготовки студентов, усовершенствования методик и технологий.

Теоретически обосновано, что эффективность работы по формированию исполнительского опыта будущих педагогов-музыкантов в процессе фортепианной подготовки обеспечивается следующими педагогическими условиями: расширением музыкального тезауруса, развитием творческой самостоятельности, организации учебно-творческого взаимодействия в классе фортепиано, обеспечения ситуаций успеха в процессе обучения.

В диссертации предложена методика поэтапного формирования исполнительского опыта будущих педагогов-музыкантов в процессе фортепианной подготовки, которая предусматривает развитие мотивации к исполнительской деятельности, творческой самостоятельности, индивидуального подхода к студентам с разной довузовской подготовкой.

Первый (информационно-аналитический) этап был направлен на повышение интереса к исполнительской деятельности, определение основных направлений фортепианного развития студентов. В этот период основное

внимание уделялось таким методам (учебной дискуссии, обсуждению, ролевым и деловым играм) и формам работы (консультации, лекции, беседы, в процессе которых складывался профессиональный портрет будущего педагога, намечались пути его исполнительского развития). Второй, профессионально-ориентированный этап был нацелен на активизацию эмоциональной сферы студентов; он имел сотворческий характер и заключался в редактировании музыкальных произведений, выполнении формирующих (перцептивно-мыслительных) заданий, собеседовании по проблемам исполнительского опыта, выступлениях студентов в разных концертных программах. Студентам также предлагалось ознакомление со специальными репертуарными списками, изучение соответствующей методической литературы. Третий этап был ориентирован на самостоятельную работу студентов над музыкальным произведением, которая предполагала поиск собственного исполнительского решения, совершенствование артистических качеств. Важным дополнением к этим заданиям были выступления студентов на конкурсах и фестивалях, участие в музыкальном лектории.

Исследованием установлено, что процесс формирования исполнительского опыта, организованного в соответствии с разработанными педагогическими условиями и построенного по специальной методике, имел положительную динамику. Сравнительная характеристика полученных экспериментальных данных на основе количественных и качественных показателей экспериментальных и контрольных групп убедила, что предложенная в исследовании методика обеспечивает эффективное формирование опыта исполнительской деятельности педагогов-музыкантов и может использоваться в процессе фортепианной подготовки студентов музыкально-педагогических факультетов.

Ключевые слова: опыт, исполнительский опыт, учитель музыки, организационная модель, методика, педагогические условия, фортепианная подготовка.

Shuguang. Methodology of performing developing the executive of the future teacher of music in the process of piano training. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.02 – theory and methods of musical studies. – The National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov. – Kyiv, 2012.

The thesis is devoted to the formation of teachers' experience performing musicians in the process of piano training. Deals with theoretical and methodological aspects of the experience of performing activities, the essence and meaning of «executive experience of the teacher-musician», proved its structural components, pedagogical conditions for its successful formation.

The thesis analyzes the pedagogical problems of formation of experience performing activities defined diagnostic criteria formed definite phenomenon, the model of formation of experience performing teachers-musicians in the process of piano training, created and tested method of phased implementation.

Key words: experience of teachers' performing musicians, performance activities, methodical model, pedagogical conditions piano training of future teachers musicians.

НБ НПУ

100160598

Гарнітура Таймс. Формат 60x84/16.
Наклад 100. Папір офсетний. Ум.-др. арк. 0,9.
Підписано до друку 01.10.2012. Замовлення 102.

Надруковано в «МП Леся».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серія ДК № 892 від 08.04.2002.

«МП Леся»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: (066) 60-50-199, (068) 126-49-26
E-mail: lesya3000@ukr.net